

Μαθαίνοντας το παιδί του Δημοτικού να προσεγγίζει το παιδικό μυθιστόρημα. Εφαρμογή τριών σχεδίων εργασίας για τις τάξεις Δ', Ε' και Στ'.

Τσίγκα Ελένη, *Σχολική Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης στο νομό Αρκαδίας.*

Νάσαινα Ευρυδίκη, *Εκπαιδευτικός ΠΕ07, Μεταπτυχιακό από τη Νομική Σχολή Αθηνών.*

Περίληψη: Στη διδασκαλία λογοτεχνικών κειμένων στο δημοτικό, σημαντική θέση κατέχει και το παιδικό μυθιστόρημα. Σκοπός της διδασκαλίας του παιδικού μυθιστορήματος, είναι ο μαθητής να αποκτήσει την ικανότητα να «διαβάζει» ένα παιδικό μυθιστόρημα και να κατανοήσει τους μηχανισμούς, για να ερευνά, να κρίνει και να αξιολογεί, ώστε με τη διαμεσολάβηση του δασκάλου, να εντοπίζει το αισθητικά ωραίο, να εμπλουτίζει το συναισθηματικό του κόσμο, να αποθησαυρίζει πληροφορίες και γνώσεις και να κατανοεί ενέργειες, ιδέες και συναισθήματα. Το πώς θα υλοποιήσουμε τα παραπάνω, περιλαμβάνονται στην εισήγησή μας που ακολουθεί.

1. Εισαγωγή

Το μυθιστόρημα ως λογοτεχνικό είδος το συναντάμε για πρώτη φορά στη Δύση μετά τον 12ο αιώνα. Η διαφορά από το διήγημα είναι ως προς τα εξωτερικά του γνωρίσματα η έκταση, που κατά τον Απ. Σαχίνη εκτείνεται σε πολλές σελίδες. Γενικά, μυθιστόρημα σύμφωνα με το Σαχίνη (στο Νάσαινας 2001: 69) είναι

«το κυκλικό, το σφαιρικό και συνθετικό εκείνο είδος της πεζογραφίας, που αναπαριστάει κατά κανόνα, ένα συγκεκριμένο είδος ζωής» όπου ο συγγραφέας «...αφηγείται μια νέα ιστορία όχι βιωμένη, αλλά μια ιστορία επινοημένη από τη μυθοπλαστική φαντασία του και όχι αντιγραμμένη από την προσωπική ζωή του».

Φυσικά, το να γράψει κανείς ένα μυθιστόρημα δεν είναι εύκολη υπόθεση, ιδιαίτερα μάλιστα αν πρόκειται να γράψει ένα μυθιστόρημα για παιδιά. Στην περίπτωση αυτή χρειάζεται πολύ καλή γνώση της παιδικής ηλικίας, των ενδιαφερόντων των παιδιών, χρήση γλώσσας απλής και εύληπτης από το παιδί, φαντασία δημιουργική και ικανότητα να δίνει τη σωστή λύση στην ιστορία.

2. Η διδασκαλία των λογοτεχνικών κειμένων στο Δημοτικό

Τα κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στη χώρα μας αποτελούν τα τελευταία χρόνια αυτοτελή και ανεξάρτητο κλάδο του μαθήματος των Νέων Ελληνικών. Η διάκριση αυτή κρίνεται σκόπιμο να διατηρηθεί, διότι η λογοτεχνία συνιστά μια ειδική χρήση της γλώσσας κατεξοχήν δημιουργική και μορφωτική.

Στο δημοτικό σχολείο δεν μπορεί να γίνει λόγος για λογοτεχνία με την κρατούσα έννοια του όρου παρά μόνο για τη λεγόμενη «παιδική λογοτεχνία» συνδεδεμένη με τη γλωσσική διδασκαλία. Στις δυο ανώτερες τάξεις του δημοτικού μπορεί να γίνει λόγος για μια στοιχειώδη εισαγωγή στη λογοτεχνία διαμέσου κατάλληλων λογοτεχνικών κειμένων ή βιβλίων και με ανάλογους τρόπους διδασκαλίας που προσιδιάζουν στην αντιληπτικότητα της συγκεκριμένης ηλικίας. Να επισημάνουμε ότι κατάλληλη επιλογή κειμένων είναι η επιλογή που γίνεται με ποιοτικά λογοτεχνικά κριτήρια

από το έργο καθιερωμένων και αναγνωρισμένων συγγραφέων, παλαιότερων, νεότερων και σύγχρονων, ενώ κατάλληλη διδασκαλία θεωρείται αυτή που γίνεται με μέθοδο και ήθος που στοχεύει στην ουσιαστική επικοινωνία του μαθητή με το κείμενο, ανιχνεύοντας τη μορφή και το περιεχόμενο του κειμένου, σε συνάρτηση με την τεχνική και την τέχνη του λόγου και με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του γλωσσικού ύφους, που συνιστούν τη λογοτεχνικότητα του κειμένου (Νάσαινας 2001: 156-158).

Σκοπός του μαθήματος είναι να φέρει το μαθητή σε επικοινωνία με σημαντικά και ποιοτικά αξιόλογα λογοτεχνικά έργα, να τον ασκήσει και να τον εθίσει στην ανάγνωσή τους. Να καταστήσει δηλαδή το μαθητή κατά το δυνατόν καλό αναγνώστη καλλιεργώντας του μια σταθερή και μόνιμη σχέση με τη λογοτεχνία και την ανάγνωσή.

Η λογοτεχνία ως μάθημα συνιστά ειδικής ποιότητας μορφωτικό αγαθό που αποσκοπεί όχι τόσο στην παροχή γνώσεων, όσο στη διαμόρφωση στάσεων και συστήματος αξιών με την καλλιέργεια της ευαισθησίας, τον εμπλουτισμό της εμπειρίας και την ανάπτυξη της φαντασίας που παρέχει στο μαθητή το λογοτεχνικό κείμενο.

3. Η διδακτική προσέγγιση ενός παιδικού μυθιστορήματος

Γενικά, το παιδί θα πρέπει να αποκτήσει την ικανότητα πώς να «διαβάζει» ένα παιδικό μυθιστόρημα και να κατανοήσει τους μηχανισμούς, για να ερευνά, να κρίνει και να αξιολογεί, ώστε με τη διαμεσολάβηση του δασκάλου, να εντοπίζει το αισθητικό ωραίο, να εμπλουτίζει το συναισθηματικό του κόσμο, να αποθησαυρίζει πληροφορίες και γνώσεις, να κατανοεί ενέργειες, ιδέες και συναισθήματα, να ανακαλύπτει και να κατανοεί τη λογοτεχνική απροσδιοριστία και τα νοηματικά κενά (Νάσαινας 2001: 69).

Η επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι εφικτή και πολύ απλή εφόσον ο δάσκαλος αναγνωρίζει τη μεγάλη αξία της λογοτεχνίας, ευαισθητοποιείται απέναντι της, προσεγγίζει με τους μαθητές όλα τα λογοτεχνικά στοιχεία με απλό και έντιμο τρόπο, εφαρμόζει τη διαχρονική και οριζόντια διδασκαλία (σε βάθος χρόνου και μέσα από όλα τα μαθήματα), χωρίς πίεση χρόνου και έντονες απαιτήσεις και μέσα σε μια φιλική ατμόσφαιρα, όπου το παιδί ανακαλύπτει τον εαυτό του, τις ικανότητες του, αλλά και τον κόσμο που το περιβάλλει. Εδώ να τονιστεί πως η χρήση ομαδοσυνεργατικών μεθόδων στην προσέγγιση ενός ολοκληρωμένου λογοτεχνικού έργου είναι αναγκαία.

4. Τι θα πρέπει να προσεγγίσουν οι μαθητές σ' ένα παιδικό μυθιστόρημα

Από τα γενικά στοιχεία ενός μυθιστορήματος καθώς και από το περιεχόμενό του οι μαθητές:

- Θα προσεγγίσουν τα τεχνικά χαρακτηριστικά του βιβλίου και το συγγραφέα. Τίτλος του βιβλίου, έκδοση, τόπος, χρόνος, εξώφυλλο, εικονογράφος. Βιογραφία του συγγραφέα, το έργο του και η θέση του στη λογοτεχνία.
- Θα αποδώσουν περιληπτικά το περιεχόμενο. Ένας ή δύο μαθητές παρουσιάζουν μια σύντομη περιληπτική απόδοση του μυθιστορήματος.

- Θα αποδώσουν αναλυτικά το περιεχόμενο. Η αναλυτική προσέγγιση θα γίνει κατά ενότητα. Ένας μαθητής ή μια ομάδα μαθητών (εάν εφαρμόζεται η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση) παρουσιάζει μια σύντομη περίληψη των βασικών σημείων της ενότητας. Πρέπει να αποφεύγεται η νοηματική απόδοση των εννοιών, γιατί είναι χρονοβόρα διαδικασία και έχει σαν αποτέλεσμα να κουράζει τους μαθητές και να δημιουργεί μαθησιακό χάσμα. Μια σύντομη περίληψη είναι αρκετή γιατί δημιουργεί το έναυσμα για παραπέρα διερεύνηση. Μετά την περίληψη, με τη συνεργασία δασκάλου-μαθητών εντοπίζονται η τυχόν απροσδιοριστία ή τα «λογοτεχνικά κενά» της ενότητας τα οποία και αποτελούν αντικείμενο διερεύνησης, επεξηγήσεων και ερμηνειών. Ακόμη, εντοπίζονται τυχόν δυσνόητες φράσεις και λέξεις και δίνεται η ερμηνεία από τους μαθητές, εντοπίζονται και επεξηγούνται ιστορικά γεγονότα, πολιτισμικές σχέσεις, γεωγραφικές έννοιες, ενέργειες, διαδικασίες, καταστάσεις. Φράσεις και περίοδοι υψηλής λογοτεχνικής υποδομής μελετώνται και αποτελούν αντικείμενο αισθητικής απόλαυσης. Ερμηνεύονται συναισθηματικές καταστάσεις και καταλήγουν οι μαθητές σε συμπεράσματα.
- Θα διερευνήσουν το χρόνο και το τόπο. Βασικό στοιχείο διερεύνησης είναι η ροή του χρόνου. Αυτή τη ροή τη διερευνούμε στην αναλυτική προσέγγιση κάθε ενότητας χωριστά και εδώ τη συνοψίζουμε και τη θέτουμε σε μια συνεχόμενη χρονική ευθεία. Διερευνούμε λοιπόν εάν ο χρόνος κυλά ομαλά, παράλληλα με τα γεγονότα ή εάν η αφήγηση αρχίζει και πληροφορεί κατόπιν αναδρομικά, δηλαδή έχουμε ένα κινηματογραφικό flash back. Εντοπίζονται, ακόμη, οι τόποι στους οποίους διαδραματίζονται τα γεγονότα και δίνονται οι ανάλογες ερμηνείες, εάν αυτό απαιτείται.
- Θα ασχοληθούν με τον αφηγητή και τη γλώσσα. Βασικό συστατικό κάθε μυθιστορήματος είναι ο αφηγητής. Θα πρέπει να τονιστεί η διάκριση ανάμεσα στο συγγραφέα και στον αφηγητή, και να γίνει πλήρως κατανοητή από τους μαθητές. Ο Κ. Μπαλάσκας (1990), αναφέρει:

«Ο συγγραφέας είναι πραγματικός άνθρωπος, συγκεκριμένος, εξωκειμενικός. Ο αφηγητής αντίθετα είναι πρόσωπο κειμενικό, πλαστό. Είναι το άλλο πρόσωπο στο οποίο ο συγγραφέας αναθέτει την αφήγηση. Άρα το “εγώ” στο κείμενο είναι του αφηγητή κι όχι του συγγραφέα. Επομένως, η έκφραση “ο συγγραφέας λέει...” δεν είναι σωστή. Βέβαια ο συγγραφέας τα λέει όλα, αλλά κατά τη διδασκαλία πρέπει να βρίσκουμε ποιος λέει τι, κάτω από ποιες συνθήκες, σε ποια περίπτωση, και για ποιο σκοπό».

Ο αφηγητής μπορεί να είναι αμέτοχος των γεγονότων, να τα παρατηρεί από μακριά και να μιλάει σε τρίτο πρόσωπο. Μπορεί πάλι να μιλάει σε τρίτο πρόσωπο και να είναι κοντά ή μέσα στα γεγονότα και να περιγράφει λεπτομέρειες. Άλλοτε ο αφηγητής είναι και ο πρωταγωνιστής και μιλάει σε πρώτο πρόσωπο. Ο λόγος του αφηγητή είναι ή γλώσσα του μυθιστορήματος. Ο λόγος είναι διήγηση ή μίμηση. Κατά τη διήγηση ο αφηγητής αφηγείται, περιγράφει σκέψεις, καταστάσεις, γεγονότα, πρόσωπα, σχολιάζει, καταγγέλλει, φιλοσοφεί. Στη μίμηση αναφέρεται ο λόγος των προσώπων, οι διάλογοι και οι μονόλογοι. Η γλώσσα που χρησιμοποιεί ο αφηγητής μπορεί να είναι η καθομιλούμενη νεοελληνική ή να υπάρχουν καταφυγές σε ιδιώματα και διαλέκτους. Επίσης μπορεί να υπάρχουν στοιχεία ξένων γλωσσών κλπ.
- Θα ασχοληθούν με τα πρόσωπα. Οι μαθητές θ' αναφερθούν στα πρόσωπα που συμμετέχουν με οποιοδήποτε τρόπο στο μυθιστόρημα τα οποία κατηγοριοποιούμε σε πρωταγωνιστές, σε πρόσωπα με μικρή παρουσία και σε λανθάνοντα πρόσωπα. Περιγράφονται από τους μαθητές με πολύ ελεύθερο τρόπο, χωρίς δηλαδή τη δέ-

σμευση να εκφράζονται με συγκεκριμένα επίθετα ή χαρακτηρισμούς. Η περιγραφή μπορεί να αναφέρεται στους χαρακτήρες τους, στο ήθος τους, στις συμπεριφορές τους, στις πράξεις τους, στις σκέψεις και πεποιθήσεις τους, στις διασυνδέσεις τους κλπ. Τις περισσότερες φορές αναφερόμαστε μόνο στους πρωταγωνιστές.

- Θα ασχοληθούν με τη σκηνογραφία. Οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν και να περιγράψουν με τη φαντασία τους τα σκηνικά που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να «στήσει» το μυθιστόρημά του. Είναι μια δημιουργική δραστηριότητα που φέρνει το μαθητή στην εποχή και στο πνεύμα του συγγραφέα. Αναφέρονται στους χώρους που διαδραματίζεται το έργο και πώς φαντάζονται το σκηνικό των χώρων αυτών.
- Θα ασχοληθούν με την ιστορία του μυθιστορήματος, το θέμα και τα υποθέματα. Οι μαθητές εντοπίζουν σε τι αναφέρεται η ιστορία του μυθιστορήματος. Δε ζητούμε την περίληψη, αλλά με λίγα λόγια τα στοιχεία του μύθου. Κάθε μυθιστόρημα υφάινεται γύρω από ένα κεντρικό θέμα το οποίο είτε είναι πλήρως φανερό, είτε απλά διάχυτο, είτε βρίσκεται σε λανθάνουσα κατάσταση. Το θέμα αυτό αποτελεί αντικείμενο διερεύνησης από τους μαθητές, οι οποίοι αφού το εντοπίσουν, διεξάγουν μια συζήτηση γύρω από αυτό ανάλογα με τη θεματική του και καταλήγουν σε ανάλογα συμπεράσματα.

5. Πώς οι μαθητές θα πραγματοποιήσουν τις δημιουργικές δραστηριότητες κατά τη διδακτική προσέγγιση ενός παιδικού μυθιστορήματος

Με βάση όσα πιο πάνω αναφέραμε, οι δημιουργικές δραστηριότητες κατά την προσέγγιση ενός παιδικού μυθιστορήματος, όπως: Διαγωνισμοί ανάγνωσης λογοτεχνικών κειμένων, παρουσιάσεις βιβλίων είτε από το δάσκαλο είτε από τους μαθητές με παιχنيώδεις τρόπους, ανάγνωση βιβλίων με αφορμή γεγονότα της επικαιρότητας ή δραστηριότητες της τάξης, θέσπιση αναγνωστικών βραβείων, σύνδεση λογοτεχνικών βιβλίων με δραστηριότητες θεατρικής έκφρασης (αυτοσχεδιασμοί, παντομίμα, διασκευή λογοτεχνικών κειμένων σε θεατρικό σενάριο), δραστηριότητες που αφορούν το εικονογραφημένο βιβλίο, αφήγηση και δημιουργικό γράψιμο, καλό είναι να διεξάγονται προφορικά, γιατί στόχος μας είναι να κάνουμε το μαθητή σωστό «αναγνώστη» (Σπινκ 1990). Κάθε παρέμβασή μας στην τρυφερή αυτή ηλικία, για γραπτές εργασίες, οι οποίες θα αναπαράγουν δραστηριότητες που ήδη απετέλεσαν αντικείμενο προφορικής επεξεργασίας, πιστεύουμε ότι θα επιφέρουν αντίθετα αποτελέσματα και θα καταστρέψουν ό,τι θετικό επιτελέσαμε, έτσι ώστε να δημιουργηθεί στα παιδιά απέχθεια προς τα βιβλία.

Υπάρχει όμως η δυνατότητα, όταν και εφόσον το επιθυμούν τα ίδια τα παιδιά, αφού καλλιεργηθεί σ' αυτά το ενδιαφέρον, να προβούν σε δημιουργικές δραστηριότητες. Έτσι μπορούν να στήσουν ένα αυτοσχέδιο θεατρικό δρώμενο με βάση το μυθιστόρημα, να ζωγραφίσουν ατομικά ή κατά ομάδες ένα κυρίαρχο θέμα ή τοπίο του έργου, να καταγράψουν σε λίγες γραμμές πιθανά σενάρια για το τέλος του μυθιστορήματος, εάν ο συγγραφέας το αφήνει «ανοιχτό». Τέτοιες δημιουργικές δραστηριότητες ή άλλου είδους επινοημένες από τον ίδιο το δάσκαλο είναι δυνατόν με φειδώ και

ιδιαίτερη προσοχή υπό την καθοδήγηση του ίδιου του λογοτεχνικού έργου, να αναθέτουμε στους μαθητές μας.

Στη συνέχεια παραθέτουμε τρία συγκεκριμένα παραδείγματα διδακτικής προσέγγισης για τις τάξεις Δ', Ε' και Στ' του Δημοτικού. Είναι το μυθιστόρημα: «Ο λόφος με τους κορυδαλλούς» του Νίκου Κανάκη για την Ε' τάξη, η νουβέλα «Το Γκρεμισμένο Αρχοντικό» Ζωής Σπυροπούλου για τη Στ' τάξη και το παραμύθι «Η Μπουνγάδα του Αϊ-Βασίλη» της Ιωάννας Κυρίτση για την Δ' Τάξη.

6. Τρία συγκεκριμένα παραδείγματα προσέγγισης παιδικών μυθιστορημάτων στις τάξεις Δ', Ε' και ΣΤ.'

6.1. ΤΑΞΗ Ε'. Το μυθιστόρημα: «Ο λόφος με τους κορυδαλλούς» του Νίκου Κανάκη, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1997.

Σύντομη περίληψη του μυθιστορήματος: Ο Αλεξάκος, ένα αγόρι του Δημοτικού μένει κοντά στον παππού του για 2½ χρόνια επειδή οι γονείς του απουσιάζουν στο εξωτερικό. Ζει σε ένα χωριό της νότιας Κυνουρίας και μαζί με τον παππού του ζει μοναδικά ευτράπελα γεγονότα που περιγράφονται με εξαιρετικό τρόπο από το συγγραφέα. Η ιστορία διαδραματίζεται μεταξύ 1925-1935, στην καθαρά αγροτοκτηνοτροφική περιοχή που στη μικρή αυτή κοινωνία όλοι νοιάζονταν για όλους και για όλα.

6.1.1. Γενικά στοιχεία του έργου

Γίνεται συζήτηση με τους μαθητές για τον τίτλο του βιβλίου, «Ο λόφος με τους κορυδαλλούς», τον τόπο (Κυνουρία), το χρόνο (τέλη δεκαετίας του 1920, αρχές δεκαετίας του 1930) και τη διαδικασία έκδοσής του, για το εξώφυλλο και τον οικονομολόγο, διαβάζεται το βιογραφικό και το έργο του συγγραφέα και θα αποτελέσει θέμα συζήτησης η παρέμβασή του στη λογοτεχνία και κύρια στη συγγραφή των σχολικών βιβλίων «Η Γλώσσα μου», που χρησιμοποιήθηκαν στο Δημοτικό από το 1983 έως και το 2004 και στα οποία υπάρχουν έργα του.

6.1.2. Προσέγγιση του περιεχομένου του μυθιστορήματος

Το μυθιστόρημα έχει δοθεί στα παιδιά ως ελεύθερο ανάγνωσμα πριν από μια εβδομάδα και διαβάζεται ως ελεύθερη δραστηριότητα στις ώρες της ευέλικτης ζώνης. Σε συμφωνία με τους μαθητές, ορίζεται ο τρόπος που θα εργαστούμε τις επόμενες ημέρες, που είναι ο παρακάτω:

- Περιληπτική απόδοση του περιεχομένου. Ένας μαθητής από μια ομάδα αφηγείται περιληπτικά το μυθιστόρημα, όπως έχει συμφωνηθεί.
- Αναλυτική προσέγγιση του περιεχομένου. Καθοδηγούμενοι οι μαθητές (ανά ομάδες) συζητούν, διερευνούν και σχολιάζουν όλα τα στοιχεία που αναφέρουμε στο αντίστοιχο κεφάλαιο του διαγράμματος της προσέγγισης κι έτσι γίνεται μια αναλυτική εμβάθυνση στο νοηματικό και αισθητικό τομέα του μυθιστορήματος.
- Ο χρόνος. Ο κύριος όγκος της ιστορίας διαδραματίζεται σε 2½ χρόνια περίπου με αιχμή τις εποχές: Φθινόπωρο πρώτου έτους, Καλοκαίρι επόμενου έτους, Χειμώνας – Άνοιξη (Πάσχα) του μεθεπόμενου έτους. Οι μαθητές εντοπίζουν τα στοιχεία

αυτά στις αντίστοιχες σελίδες. Ο χρόνος της αφήγησης είναι μικρότερος του χρόνου της ιστορίας. Υπάρχουν παύσεις και παραλήψεις χρόνου και οι μαθητές εντοπίζουν τα σημεία που βρίσκονται αυτά.

- Η γεωγραφία της ιστορίας. Η ιστορία εκτυλίσσεται στη νότια Κυνουρία και στα χωριά Πούλιθρα, Τσιτάλια και άλλα της γύρω περιοχής, στο Λεωνίδιο, καθώς και στο λιμάνι του την Πλάκα.
- Ο αφηγητής και η γλώσσα. Ο αφηγητής μιλάει σε τρίτο πρόσωπο και παρακολουθεί στενά τα γεγονότα. Καταγράφονται ζωντανό και ζωντανό διάλογοι από τους ήρωες. Περιγράφονται καταστάσεις, πρόσωπα, αντικείμενα, συναισθήματα και μερικές φορές ο αφηγητής φιλοσοφεί. Οι μαθητές καθοδηγούμενοι εντοπίζουν που βρίσκονται αυτές οι περιγραφές και προβαίνουν στους ανάλογους σχολιασμούς. Η γλώσσα είναι η καθομιλούμενη νεοελληνική με καταφυγές στον τοπικό ιδιωματικό λόγο.
- Τα πρόσωπα. Πρωταγωνιστές είναι ο κυρ Γιάννης με τον εγγονό του τον Αλεξάκο και αρκετοί άλλοι χωρικοί. Οι μαθητές αναφέρονται κύρια στους πρωταγωνιστές.
- Η σκηνογραφία. Το χάνι του Κατσουράνη, το σπίτι του κυρ Γιάννη, το Σχολείο, η Αστυνομία, το σπίτι του παπα – Γιώργη, το καφενείο του χωριού το λιμάνι της Πλάκας και άλλα μέρη, εντοπίζονται και αναφέρονται.
- Η ιστορία. Η ιστορία αναφέρεται σε γεγονότα που συμβαίνουν στην ανωτέρω περιοχή και που συμμετέχουν οι δυο κύριοι πρωταγωνιστές τις περισσότερες φορές αλλά και άλλοι. Μας κάνουν γνωστά ήθη, έθιμα, συνήθειες αλλά και την ντομπροσύνη και βοήθεια που οι χωρικοί πρόσφεραν ανυστερόβουλα σε όποιον είχε ανάγκη.
- Το θέμα και τα υποθέματα. Κεντρικό θέμα είναι η προβολή της νοσταλγικής εποχής των παππούδων μας που έχει να κάνει με πουλιά, παιδιά, χωριά και μικροπολιτείες, κυνηγούς και γυρολόγους, μυλωνάδες, γαλοβοσκούς και χανιάτορες, τότε που το φιλότιμο ήταν το κύριο στοιχείο στις σχέσεις των ανθρώπων. Αυτό εντοπίζεται από τους μαθητές. Οι μαθητές εντοπίζουν και άλλα θέματα που τίγονται στο κείμενο όπως, η αγάπη για τους γονείς, η μετανάστευση, η δύσκολη ζωή στο χωριό, κ.λ.π.

6.2. Τάξη ΣΤ. Η νουβέλα της Ζωής Σπυροπούλου: «Το Γκρεμισμένο Αρχοντικό». Εκδόσεις «Ελληνικά Γράμματα», Αθήνα 2002. (Διαθεματική προσέγγιση)

Σύντομη περίληψη: Η νουβέλα αναφέρεται σ' ένα παλιό αρχοντικό, μια υπαρκτή νεοκλασική κατοικία στον Πύργο Ηλείας. Το αρχοντικό αυτό ήταν έργο του Τσίλερ χτισμένο το 19ο αιώνα. Ανήκε στο γιατρό Κωνσταντινίδη και κατεδαφίστηκε το 1970 για να χτιστεί πολυκατοικία. Στη νουβέλα αυτή η συγγραφέας περιγράφει τη ζωή του ζεύγους Κωνσταντινίδη στο παραπάνω αρχοντικό και μας θυμίζει εποχές των αρχών του 20ου αιώνα με τις ασχολίες των κατοίκων μιας επαρχιακής πόλης, την διάρθρωση της τοπικής κοινωνίας, και τη συμβολή του συγκεκριμένου γιατρού στην υπηρεσία του λειτουργήματός του.

Ακολουθούμε και εδώ την ίδια διαδικασία που ακολουθήσαμε στο έργο του Νίκου Κανάκη «Ο λόφος με τους κορυδαλλούς» στα γενικά στοιχεία του έργου, στην προσέγγιση του περιεχομένου και στις δημιουργικές δραστηριότητες. Ακολουθεί η

διαθεματική προσέγγιση της νουβέλας «Το γκρεμισμένο αρχοντικό» η οποία έχει γίνει από τη συγγραφέα πολύ αναλυτικά στο βιβλίο της και στις σελίδες από 83 έως και 123.

A. Γλωσσικό μάθημα

Συμπλήρωμα κατανόησης κειμένου

1. Πολλαπλές ερωτήσεις (Γλωσσική άσκηση)
2. Ορισμοί – Γενικές πληροφορίες, για ανάπτυξη του προφορικού λόγου από τους μαθητές. (Τι είναι αρχοντικό και ποια η σχέση του με τη σημερινή μονοκατοικία)
3. Κείμενα επιχειρημάτων (Υποστήριξε με επιχειρήματα πώς οι παρακάτω παράγοντες επηρεάζουν τον τύπο των κατοικιών: η παράδοση, το κλίμα, ο τόπος, η οικονομική κατάσταση, ο προορισμός, τα οικοδομικά υλικά, οι ιδιαίτερες συνθήκες)
4. Σταυρόλεξα (για κατανόηση κειμένου) (Το σταυρόλεξο του αρχοντικού)
5. Ακροστιχίδες(για κατανόηση κειμένου)
6. Παραγωγή γραπτού λόγου (Περίληψη συνολική και κατά ενότητες)
7. Γλωσσικές ασκήσεις (Το σταυρόλεξο του αρχοντικού- Γλωσσικές ασκήσεις)
8. Παροιμίες (Παροιμίες για το σπίτι)

B. Γνωσιολογικό υλικό:

Διεπιστημονική προσέγγιση της νουβέλας μέσα από τα μαθήματα: Μελέτη Περιβάλλοντος, Φυσική, Λαογραφία, Ιστορία, Οικονομία και άλλα. (Αρχοντικό, η ανεξάρτητη μονοκατοικία του χτες. Ο φιλέλληνας αρχιτέκτονας Ερνέστο Τσίλερ – Λαϊκή ελληνική αρχιτεκτονική - Οι λαϊκοί μαστόροι / χτιστάδες- Οι Καρυάτιδες - Οι ιαματικές πηγές- Ο τρύγος- Το ζωνάρι της Παναγιάς- Παροιμίες για το σπίτι)

Γ. Παράλληλα κείμενα – Λογοτεχνία

- Γ. Ιωάννου: «Εις τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον»
- Γρ. Ξενοπούλου: «Το Ξενοπουλέικο» (με γλωσσική άσκηση)
- Τάκη Σινόπουλου: «Ο χώρος και τα πράγματα» (ποίημα)
- Μαρία Ιορδανίδου: «Το σπιτάκι στην Ιμπραημία», «Στο καινούριο σπίτι», «Στο υπόγειο διαμέρισμα» και «Το σπίτι της Λωξάντρας».
- Γ. Δροσίνη: «Το καλύβι» (ποίημα)
- Στρατή Μυριβήλη: «Καφενείο. Η καλή καρδιά»
- Διδώ Σωτηρίου: «Το σπίτι στην οδό Μοσκόφ»
- Κ. Παλαμά: «Το σπίτι που γεννήθηκα» (ποίημα)
- Κ. Ουράνη: «Το αρχοντικό σπίτι του Σβαρτς» και «Κεττίγη, η ποτέ πρωτεύουσα, ενός ποτέ βασιλείου»
- Ζωή Σπυροπούλου: «Το σπίτι της Ίριδας»
- Γιάννη Νεγρεπόντη: «Τα διαμερίσματα» (ποίημα)
- Άννα Φράνκ (από το «Ημερολόγιο» μετ. Γ. Θωμόπουλου): «Το κρυφό παράσπιτο»
- Γιάννη Βράχα: «Οι χτιστάδες των χωριών μας»
- Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου: «Το νόημα του σπιτιού».

- Τα παράλληλα κείμενα προτείνονται από την ίδια τη συγγραφέα στις σελίδες από 126 έως και 155.

6.3. Τάξη Δ΄. Το παραμύθι: «Η Μπουγάδα του Αϊ-Βασίλη» της Ιωάννας Κυρίτση-Τζιώτη, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, Αθήνα 2004.

Σύντομη περίληψη:

Ο Αϊ- Βασίλης έβαλε μπουγάδα... κι έμεινε χωρίς ρούχα! Όλα μίκρυναν και δεν τον χωρούν. Τι θα κάνει τώρα; Ποιος θα τον βοηθήσει να βρει τα ρούχα για να μοιράσει δώρα σε όλα τα παιδιά;

Ερωτήσεις κατανόησης κειμένου

Ακολουθούμε και εδώ την ίδια διαδικασία που ακολουθήσαμε στο έργο του Νίκου Κανάκη και της Ζωής Σπυροπούλου στα γενικά στοιχεία του έργου, στην προσέγγιση του περιεχομένου και στις δημιουργικές δραστηριότητες. Στις δημιουργικές δραστηριότητες προχωρούμε στη διαθεματική προσέγγιση του έργου. Το συγκεκριμένο παραμύθι «Η μπουγάδα του Αϊ- Βασίλη» της Ιωάννας Κυρίτση – Τζιώτη, που απόσπασμά του έχει περιληφθεί στο εγχειρίδιο της Γλώσσα της Δ΄ τάξης, μπορεί να αξιοποιηθεί διαθεματικά στο νηπιαγωγείο και στις Α΄, Β΄ και Γ΄ του Δημοτικού.

Πολλαπλές ερωτήσεις

Πού ζούσε ο Αϊ- Βασίλης, τι του συνέβη, πότε; Πώς επικοινωνούμε; Πού διαβάζουμε και εφαρμόζουμε τις οδηγίες; (οδηγίες χρήσης, συντήρησης, πλύσης, συστατικά τροφίμων).

Περιγραφή συναισθημάτων

Ποια η ψυχολογική κατάσταση του ήρωα πώς αισθανόταν;

Έκφραση υποθέσεων

Γιατί επέλεξε τα παιδιά;

Διεπιστημονική προσέγγιση του παραμυθιού μέσα από τα μαθήματα:

- Μαθηματικά (καταμέτρηση των εργασιών του Αϊ- Βασίλη, αντιστοιχίσεις αριθμού γραμμάτων -αριθμού παιδιών)
- Λαογραφία (η μορφή του Αϊ Βασίλη σε διαφορετικούς πολιτισμούς)
- Διαπολιτισμική εκπαίδευση (τα παιδιά του κόσμου)
- Γεωγραφία (παγκόσμιος χάρτης -οι πέντε ήπειροι)
- Μουσική αγωγή (μελοποίηση του τραγουδιού που τραγουδά ο Αϊ- Βασίλης)
- Θεατρική αγωγή (δραματοποίηση)

Συνοψίζοντας θα τονίζαμε ότι οι παραπάνω προτάσεις μας, μπορούν να αποτελέσουν σταθερή βάση πάνω στην οποία θα στηρίζονται οι εκπαιδευτικοί για να προβαίνουν εν συνεχεία στις απαιτούμενες προσαρμογές, επεκτάσεις, τροποποιήσεις

και προσθήκες προκειμένου να βοηθήσουν τους μαθητές τους να προσεγγίζουν εύκολα ένα παιδικό μυθιστόρημα.

Η όλη φιλοσοφία και η διάρθρωση των τριών projects που πιο πάνω παρουσιάσαμε, κινείται στο πλαίσιο μιας ανανεωμένης διδακτικής και επιστημονικής αντίληψης που αποβλέπει στο να μετατρέψει την αίθουσα διδασκαλίας από χώρο τυποποιημένης εργασίας και πλήξης σε εργαστήριο παρατήρησης, έρευνας και ανακάλυψης της νέας γνώσης. Σύμφωνα με τη νέα αυτή αντίληψη, ο δάσκαλος και οι μαθητές του, χρησιμοποιώντας το εν λόγω διδακτικό υλικό συνεργάζονται αρμονικά, ερευνούν, προβληματίζονται, παρατηρούν, διαπιστώνουν, κρίνουν και συγκρίνουν, συζητούν και συμπεραίνουν με τελικό στόχο να αγαπήσουν την Παιδική Λογοτεχνία και να την προσεγγίζουν με ευκολία.

Βιβλιογραφικές παραπομπές:

- Αναγνωστόπουλου, Β.- Δελώνη, Α. (1984), *Παιδική λογοτεχνία και Σχολείο*. Πατάκης, Αθήνα.
- Κάλφα, Α. (1992). *Η διδακτική της λογοτεχνίας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Πατάκης, Αθήνα.
- Κανάκη, Ν.(1997). *Ο λόφος με τους κορυδαλλούς*. Πατάκης, Αθήνα
- Κανατσούλη Μ., (1997), *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας*. University Studio Press, Θεσσαλονίκη.
- Κατσίκη-Γκίβαλου, Αν. (1996). *Το θαυμαστό ταξίδι, μελέτες για τη λογοτεχνία*. Πατάκης, Αθήνα.
- Κυρίτση-Τζιώτη, Ι. (2004). *Η μπουγάδα του Αϊ – Βασίλη*. Παπαδόπουλος, Αθήνα.
- Μαριόλη, Π. (1998). Η διδασκαλία του μυθιστορήματος. *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, τχ. 21.
- Μπαλάσκα Κ., (1990). *Ταξίδι με το κείμενο. Προτάσεις για την ανάγνωση της λογοτεχνίας*. Επικαιρότητα, Αθήνα.
- Νάσαινα, Γ. (2001). *Η παιδική λογοτεχνία στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία*. Ελλέβορος, Άργος.
- Νάσαινα, Γ. (2010). *Η δια βίου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*. Μπατσιούλας, Αθήνα.
- Νάσαινα Ευρυδίκη, (2005). *Το μέλλον της Ενωμένης Ευρώπης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Νομική Σχολή, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης.
- Σπινκ, Τζων. (1990). *Τα παιδιά ως αναγνώστες*. Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
- Σπυροπούλου, Ζ. (2003). Διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση της Παιδικής Λογοτεχνίας στο Δημοτικό Σχολείο. *Σχολείο και Σπίτι*, τεύχος 450.
- Σπυροπούλου, Ζ. (2002). *Το Γκρεμισμένο Αρχοντικό*. Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα.
- Τσίγκα, Ε. (2002). Το παιδικό μυθιστόρημα. *Επιστήμη και Παιδαγωγία*, τχ. 1, Ιανουάριος – Απρίλιος.
- Τσίγκα, Ε. (2003). Η αξιοποίηση της παιδικής λογοτεχνίας στην ευέλικτη ζώνη. *Επιστήμη και Παιδαγωγία*, τχ. 4, Ιανουάριος – Απρίλιος.
- Τσίγκα, Ε. (2006). *Το ποιητικό έργο του Κ. Π. Καβάφη. Ερεθίσματα για το δάσκαλο*. Αυτοέκδοση, Ναύπλιο.